

Решетченко Дар'я Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
експертно-криміналістичного
інституту Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сняткова Тетяна Миколаївна,

доцент кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх
справ, доктор філософії

НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ

Невербальна комунікація є критично важливим елементом професійної діяльності поліцейських, особливо під час екстремальних ситуацій, коли швидкість прийняття рішень та рівень стресу значно зростають. В умовах загрози життю або громадському порядку саме невербальні сигнали часто стають основним засобом передачі інформації між правоохоронцями та громадянами.

В умовах збройної агресії Росії проти України невербальна комунікація відіграє надзвичайно важливу роль у професійній діяльності поліцейських. В екстремальних ситуаціях більша кількість людей перебуваючи в стані шоку і не мають можливості виразити свої почуття словами, то головними каналом комунікації виступають жести, міміка, пози та інші невербальні сигнали, розуміння яких дає змогу на швидко передачу інформації, а також можливість впливати на поведінку людини. Поліцейські мають надзвичайно мало часу на критичну оцінку обстановки, розпізнання емоційного стану оточуючих, а також на розуміння власних дій у майбутньому. В екстремальних ситуаціях, саме невербальна комунікація допомагає знизити рівень агресії, встановити контроль над ситуацією та забезпечити безпеку всіх учасників. Але варто акцентувати на тому аспекті, що неправильне розпізнання жестів, міміки або ж пози можуть призвести до непорозумінь, які під час екстремальних подій можуть мати негативний вплив, який заважатиме чіткій роботі поліцейських. Саме тому, на нашу думку розуміння основ невербальної комунікації є актуальним і необхідним для підвищення ефективності роботи поліцейських, підвищення рівня орієнтації в складних умовах і сприятиме покращенню взаємодії з населенням.

Нині в наукових дослідженнях визначені найбільш розповсюджені комунікативні бар'єри в спілкуванні між поліцейськими та населенням, а саме:

1) *уникнення* – відбувається в тому випадку, коли одна або обидві сторони свідомо чи несвідомо уникають взаємодії один з одним;

2) *авторитет* – присутній у ситуаціях, коли відбувається надмірне підкреслення владних повноважень, що ускладнює взаємодію з громадянами;

3) *нерозуміння на мовному рівні*: фонетичному, семантичному, стилістичному, логічному;

4) *бар'єри психологічного характеру*: темперамент, характер, негативні емоції.

Для подолання цих бар'єрів спілкування працівникам Національної поліції необхідно враховувати такі чинники: обстановку, що склалася, вплив зовнішніх чинників і внутрішніх характеристик особи, вміло керуватися увагою у спілкуванні, розумінням один одного, а також пам'ятати, що гарним співрозмовником є не та людина, яка добре говорить, а та, яка добре слухає [4, с. 21–22].

Невербальна комунікація – це процес обміну інформації за допомогою міміки, жестів, поз, погляду, інтонації – без використання мовних засобів. Для невербальної комунікації характерні такі особливості, як:

- полісенсорна природа (комунікація через різні органи чуття);
- еволюційна першість (спочатку з'явилася невербальна комунікація, а вже потім – вербальна);
- незалежність від мови (невербальні сигнали не залежать від слів, вони спрямовані на показ внутрішніх відчуттів людини);
- підсвідомий характер вияву (невербальні сигнали сприймаються та виявляються несвідомо);
- акустичні особливості (різні засоби звучання мови) [2, с. 53–56].

До основних елементів невербальної комунікації у діяльності поліцейських належать міміка, жести, постава, дистанція спілкування та візуальний контакт. Вони дають змогу регулювати поведінку осіб у конфліктних ситуаціях і знижувати рівень агресії без застосування фізичної сили. Особливо важливим є контроль власної невербальної поведінки, оскільки вона може як деескалювати конфлікт, так і навпаки – загострювати його [3].

Важливими функціями, що допомагають у процесі невербальної комунікації, є:

- підтримка вербального повідомлення (невербальні засоби доповнюють усне мовлення та роблять його зрозумілішим);
- заміна вербального спілкування (здатність замінювати мовлення певними жестами);

- визначення емоційного стану (дають змогу розпізнати емоції людини);
- регулювання процесу спілкування (сприяють організації спілкування);
- виявлення соціальних відносин (відображають характер взаємин);
- посилення або послаблення емоційного впливу (впливають на силу емоційного прийняття повідомлень);
- культурне вираження (мають різні значення в різних культурах, народах) [1, с. 25–27].

На нашу думку, найактуальнішим і найнеобхіднішим для поліцейських є знання класифікації жестів, оскільки розрізняють:

- ритмічні жести (пов'язані з ритмом мови);
- емоційні жести (пов'язані з емоціями в конкретний момент);
- вказівні жести (пов'язані з показуванням предмету, напрямку руху тощо, може бути зроблений поглядом, кивком голови, рухом руки, поворотом тіла);
- зображувальні жести (є додатковим способом передання своїх думок, візуальних характеристик);
- символічні жести (жести, які є усталеними);
- жести відкритості (відкриті руки долонями вгору, розстебнута кутка тощо);
- жести захисту (руки, схрещені на грудях);
- жести оцінки (рука на щоці, нахил голови, пощипування перенісся, маніпуляція з окулярами);
- жести підозрілості (рука прикриває рот, відведення очей);
- жести домінування-підпорядкування (міцне потискання руки, стояння поруч з сидячою людиною) [1, с. 29–31].

У кризових умовах невербальну комунікацію використовують як інструмент оперативного впливу, коли словесна взаємодія є неможливою або неефективною. Наприклад, жести рук, позиціонування тіла й тактичне розташування співробітників поліції дають змогу координувати дії без зайвого шуму та привертання уваги.

Ефективність поліцейських дій у стресових ситуаціях значною мірою залежить від рівня розвитку навичок невербального спілкування та емоційної саморегуляції. Це особливо актуально в умовах масових заворушень, терористичних загроз або військових дій, де помилки у сприйнятті сигналів можуть мати критичні наслідки.

Отже, невербальна комунікація у професійній діяльності поліцейських, особливо в умовах воєнного стану й екстремальних ситуацій є життєво необхідною для коректної та ефективної роботи. Розуміння класифікації невербальних сигналів та усвідомлення комунікативних бар'єрів допомагає мінімізувати кількість конфліктних

ситуацій та ефективно долати психологічну напругу, яка виникає в період сьогодення. Розуміння прихованих намірів за допомогою неусвідомлених виявів дає поліцейському змогу встановити контроль над ситуацією. Саме тому в умовах сьогодення включення вивчення знань з невербальної комунікації у програму професійної підготовки поліцейських є нагальною вимогою. Адже якщо правоохоронець вміє «чути» та «бачити», він стає на крок ближчим до суспільства та непередбачуваних ситуацій, які можуть виникнути в будь-який момент.

Список використаних джерел

1. Горенко М. В. Психологія спілкування : навчальний посібник Умань : Візаві, 2024. 109 с.
2. Саврасова-В'юн Тетяна. Комунікативний практикум : науково-методичний посібник. Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024. 184 с.
3. Скляр О., Забора А., Цветкова М. Формування поняття «тактика комунікації поліцейського». *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану*. Вінниця, 2024. С. 253–258.
4. Шинкаренко І. О. Психологічні рекомендації працівнику Національної поліції під час дій в екстремальних умовах : науково-методичні рекомендації. Дніпро : ДДУВС, 2020. 56 с.

Смаглюк Роман Миколайович,
здобувач вищої освіти
навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту
Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Проценко Галина Петрівна,
старший викладач кафедри
мовної підготовки Національної
академії внутрішніх справ

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ ТЕКСТІВ

В умовах інформаційного суспільства пропаганда набуває дедалі витонченіших і технологічно опосередкованих форм, органічно інтегруючись у сучасний медіапростір і використовуючи всі рівні мовної системи для прихованого впливу на свідомість реципієнта.